
czwartek, 15.02.2024

Napomnienia – komentarz

Poniższy tekst stanowi zbiór napomnień i zachęt św. Franciszka. Są wśród nich prawdziwe perły mądrości duchowej o nieocenionej wartości dla franciszkańskiego życia, a do dziś niewykorzystane.

Nie udało się dotychczas ustalić, kiedy powstał ten zbiór. Zawiera go już Kodeks Asyski z połowy XIII w. W ogóle tekst jest poświadczony wyjątkowo dużą ilością łacińskich odpisów. Jest ich sześćdziesiąt cztery. Pochodzą z kilku wieków – od XIII do XVII włącznie. Spośród nich jednak kilka ma poważne uszkodzenia, dwa zupełnie są nieczytelne. Poza tym nie zawsze Napomnienia przepisane są w całości. Braki te nie stwarzają problemu, pozostałe rękopisy są wystarczającą podstawą do opracowania tekstu krytycznego, tym bardziej, że z samego tylko XIII w. pochodzi aż pięć odpisów, a do rzadkości należy, by jakieś pismo miało tyle wczesnych świadectw tekstowych. Dziełko to rozpowszechnione było także w czterdziestu ośmiu tłumaczeniach – w tym jeden wczesny druk, reszta rękopisy z XV w. lub późniejsze. Wobec wielości łacińskich świadectw tekstowych Esser pominął w badaniach przekłady, wziął jedynie pod uwagę dwa włoskie teksty z XVI w.

Warto nadmienić, że Napomnienia znajdują się w łacińskim kodeksie Ko, będącym w posiadaniu Biblioteki Kórnickiej[1].

Autentyczność dziełka została potwierdzona również w tzw. „Incipit”, które pochodzą od późniejszych kopistów. Powołują się oni zgodnie na autorstwo św. Franciszka, a niektórzy z nich dodali jeszcze informacje, że Napomnienia zostały skierowane do wszystkich braci.

Uczeni nie są zgodni w ustaleniu genezy Napomnień. Wadding, określając to dziełko słowem „tractatulus”, zdaje się wskazywać na jego jedność genetyczną[2]. Sabbatier, dopatrując się podobieństwa stylu i treści między Regułą niezatwierdzoną a Napomnieniami, sugeruje, że mogą być fragmentami wczesnego szkicu Reguły. Goetz[3] przeciwny jest doszukiwaniu się związków między tymi dwoma dziełkami. Uważa, że Napomnienia powstały głównie przy okazji kapituł braci, a następnie zostały scalone. Powołuje się przy tym na relację Trzech Towarzyszy o dawaniu upomnień i zaleceń przez św. Franciszka na kapitułach[4]. Casutt wystąpił z innym przypuszczeniem: że Franciszek wypowiadał te uwagi w początkowym okresie wspólnoty braci, formując ich duchowo [5]. Esser podsumowuje wszystkie propozycje badaczy, niektóre odrzuca, a opowiada się za hipotezą najbardziej prawdopodobną, mianowicie twierdzi, że poszczególne Napomnienia powstawały w różnych okresach, a zebrano je razem – być może – jeszcze za życia św. Franciszka i niektóre (zwłaszcza Napomnienie pierwsze) opatrzone cytatami z Pisma św.

Nad tekstem Napomnień (i innych pism św. Franciszka) pracowali wnikliwie Lemmens i Boehmer, badając wiele poszczególnych kodeksów rękopiśmiennych. W rezultacie ich wersje opublikowane w krytycznych wydaniach dziełek św. Franciszka[6] mają pewne różnice tekstowe.

Napomnienia stanowią ważną pozycję wśród pism św. Franciszka. Są one „zwierciadłem doskonałości” – wzorem dla tych, którzy czują się powołani do życia chrześcijańskiego w duchu franciszkańskim. Tu bowiem bardzo wyraźnymi rysami kreśli Franciszek idealny wizerunek chrześcijanina. Te słowa proste, a tak pełne głębokiej mądrości życiowej, mają niezrównaną wartość dla ascezy w duchu św. Franciszka.

Zapraszam do lektury napomnień w naszej czytelni.

[1] W tymże kodeksie są jeszcze następujące odpisy pism św. Franciszka: Reguła dla pustelni, List do wiernych (redakcja druga), List do duchownych (redakcja druga), List skierowany do całego zakonu, List do św. Antoniego, Modlitwa przed krucyfiksem, Pozdrowienie cnót, Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy, Kartka podarowana bratu Leonowi, Modlitwy pochwalne, Oficjum Męki Pańskiej.

[2] Wadding, Opuscula, 81. Łukasz Wadding (16.10.1588 – 15.11.1667), z pochodzenia Irlandczyk, wstąpił do zakonu braci Mniejszych w Portugalii. Większą część życia spędził w klasztorze rzymskim. W zakonie pełnił obowiązki generalnego prokuratora i komisarza. Napisał wiele dzieł. Do największych należą Annales Minorum (8 tomów in folio). Opracował też i wydał dzieła bł. Dunska Szkota (16 tomów) w Lugdunie 1637 r. Był dobrym historykiem i umiętnym krytykiem. Za wielką zasługę poczytać mu należy pierwsze wydanie pism św. Franciszka: B.P. Francisci Assisiatis opuscula nunc primum collecta, tribus tomis distincta, notis et commentariis asceticis illustrata per Fr. Lucam Waddingum (...) Ord. Min. Reg. Obs., (...) Adiecta sunt cum appendice opusculorum dubiorum S.P. vita et elogium. Antverpiae ex off Plantiniana (...) 1623. Tekst Admonitiones – Napomnień w wydaniu Waddinga na ss. 70-80.

[3] W. Goetz, Die Quellen zur Geschichte des hl. Franz von Assisi, Gotha 1904, 45.

[4] Legenda trium sociorum 57; wyd. T. Desbonnets, w: „Archivum Franciscanum Historicum”, Quaracchi-Grottaferrata, 67(1974), 89-144.

[5] L. Casutt OFMCap., Die älteste franziskanische Lebensform. Untersuchungen zur Regula prima sine bulla, Graz 1955, 82, przyp. 86.

[6] L. Lemmens, Opuscula sancti Patris Francisci Assisiensis, Quaracchi 1904, 3-19. H. Boehmer, Analekten zur Geschichte des Franciscus von Assisi. S. Francisci opuscula, regula poenitentium, antiquissima de regula Minorum, de stigmatibus s. patris, de sancto eiusque societate testimonia, Tübingen 1904, 40-49. Oba wydania krytyczne były ważnym wydarzeniem w dziejach wydawnictwa pism św. Franciszka; ukazały się po długiej przerwie od pierwszej publikacji Waddinga w 1623 r.